

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Cilt: 12 Sayı: 66 Ekim 2019

www.sosyalarastirmalar.com

Issn: 1307-9581

Volume: 12 Issue: 66 October 2019

www.sosyalarastirmalar.com

Issn: 1307-9581

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3606>

MEKÂN TASARIMINDA KÜLTÜR-MEKÂN İLİŞKİSİNİN AKADEMİK ÇALIŞMALARDA İZLENMESİ

THE OBSERVATION OF CULTURE-SPACE RELATION IN SPACE DESIGN THROUGH ACADEMIC RESEARCHS

Dilara TÜFEKÇİOĞLU*

Öz

Dünya üzerinde birbirinden farklı birçok toplum yaşamaktadır. Toplamların neden farklı oldukları konusunda araştırmalar yapan düşünürler bunu toplumların, kültürlerinin farklı oluşuyla açıklamıştır. Kültür çok yönlü bir kavram olup coğrafya ve iklim koşulları, dini inanışları, dünya görüşleri, ekonomik ve sosyal yapıları gibi birçok öğesiyle farklı toplumlarda farklı etkiler yaratmıştır. Toplumdan topluma ve dönemden döneme önemi değişen bu kültür unsurları, dönemin mimarisini ve mekânlarını da şekillendiren asıl faktörler olmuştur. Tarih boyunca kültür-mekân üzerine yapılan çalışmalar hem geçmişini anlamak hem de geleceğe ışık tutmak adına büyük önem taşımaktadır. Bu yönde yapılan çalışmaların sayıca çokluğu ve çok yönlülüğü gelecek tasarımlara yapım yöntemi, malzeme vb. konularda günümüzde dahi rehber olmaya devam etmektedir. Bu yüzden kültür kavramının bu alanda önemi büyüktür. Kavramın çok yönlülüğü kültür-tasarım-mekân bağlamında araştırma alanını oldukça genişletmektedir. Bu çalışmada kültür-mekân ilişkisini ve iç mekân tasarımlarını kültür kavramı üzerinden inceleyen ulusal ve uluslararası tez çalışmaları çeşitli veri tabanları üzerinden belirlenen anahtar kavramlar kullanılarak incelenmiştir. Kavramlar, kültürün mekânsal yansımalarını veya mekân tasarımlarına olan etkisini araştıran çalışmaları ortaya çıkaracak şekilde seçilmiştir. Araştırmanın amacı iç mimarlık alanında mekân tasarımlarını kültür kavramı çerçevesinde ele alan akademik çalışmaları konu, alan, kapsam, sıklık, yöntem bakımından ortaya koymak ve ulusal ve uluslararası ölçekte yapılan çalışmalardaki benzerlik ve farklılıkları sunarak hem küresel ölçekte hem de ulusal ölçekte konuyla ilgili eksikleri belirlemektir. Araştırmanın sonunda elde edilen bulgular ve sonuçlar doğrultusunda çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmekte olup bulgulara istinaden yapılan önerilerle bu alanda yapılacak çalışmalara zemin oluşturmak ve içerik, yöntem açısından yol gösterici olmak çalışmanın en temel hedefidir.

Anahtar Kelimeler: Mekân, Mekân Tasarımı, İç Mimarlık, Kültür, Kültürel Faktörler.

Abstract

There are many different communities in the world. Philosophers who researched why societies are different explained this with the societies' different cultures. Culture is a multi-faceted concept and it has created different effects in different societies with many elements such as geography and climate, religious belief, world view, economic and social structure. These cultural elements, whose importance changed from society to society and from period to period, have been the main factors shaping the architecture and spaces of the period. Throughout history, studies on culture-space have been of great importance both for understanding the past and shedding light on the future. The number and versatility of the studies carried out in this direction continues to be the guide for future designs in terms of construction methods and materials. Therefore, the concept of culture is very important in this field. The versatility of the concept extends the field of research considerably in the context of culture-design-space. In this study, national and international theses examining the relationship between culture and space and also interior designs are examined using key concepts determined from various databases. The concepts have been chosen in such a way as to reveal the researches and thesis investigating the spatial reflections of culture or its impact on space designs. The aim of the research is to reveal the academic studies in the field of interior architecture that examine the space designs within the concept of culture, in terms of subject, area, scope, frequency and method. Second purpose is to identify deficiencies on the subject both at global and national scale, by presenting similarities and differences in national and international studies. The aim of the research is to present the academic studies, that deal with interior design in the context of the concept of culture in terms of subject, scope, frequency, method and to specify these studies' deficiencies. According to the findings and results obtained at the end of the research, the study is thought to contribute to the literature. The main objective of the study is to provide the basis for the studies to be conducted in this field with the suggestions made according to the findings and to be a guide in terms of subject, content and method.

Keywords: Space, Space Design, Interior Design, Cultur, Cultural Factors.

* Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, dilaratufekcioglu@gmail.com

1. GİRİŞ

İnsanoğlu var olduğu ve yerleşik yaşama geçtiği günden itibaren barınma gereksinimi duymuştur. Barınma biçimi ise çeşitli çevresel etmenlere karşı verdikleri tepkilere göre şekillenmiştir. Dünya üzerinden birbirinden farklı noktalarda yaşayan insanlar buldukları ortamın özelliklerine göre barınma şekillerini biçimlendirmiştir. Yaşanan arazinin eğimi, bitki örtüsü, iklim özellikleri barınma şekillerini biçimlendirirken yaşam biçimlerini, beslenme alışkanlıklarını, gündelik sosyal ve toplumsal etkinliklerini dahi şekillendirmiştir. Böylece farklı kültürel özellikler gösteren toplumlar oluşmuştur.

“İnsan türü besinsiz ve barınsız yaşayamaz, çoğalmadan (üremeden) varlığını sürdüremez. Öteki türler için de geçerli olan varlık koşulları karşısında, konuşma ve kavramsal düşünce yeteneğine sahip olan insan, kültür adı verilen bir varlık alanını yaratmış, geliştirmiş; beslenme, barınma ve çoğalma gibi toplumun temel biyolojik (yaşam) gereksinimlerini kurumlaştırmıştır (Malinowski, 1944).”
(Güvenç, 1997, 33).

Mimarlık, içmimarlık ya da mekân tasarımı da insanlıkla birlikte var olan ve birçok faktörden etkilenen ve beslenen meslek pratikleridir. Özellikle insanoğlunun yerleşik yaşama geçmesiyle kalıcı örneklerine rastladığımız mimari ve mekân tasarımları birbirinden farklı özelliklere, yapım yöntemlerine ve estetik anlayışlarına sahiptir. Bunun en temel sebebi insanların, toplumların dolayısıyla kültürlerin farklılığıdır. Mekân tasarımları insanların temelde yaşam biçimlerine göre şekillenmektedir. Gündelik yaşam, inanışlar, sosyal yapı gibi faktörler yaşam biçimini oluştururken, yaşam biçimlerini ise kültür ve alt bileşenleri şekillendirmektedir. Toplumdan topluma ve dönemden döneme önemi değişen bu kültür unsurları, dönemin iç mekânlarını da şekillendiren asıl faktörler olmuştur (Rızaoğlu, 2012, VII).

Tarih boyunca kültür ve bileşenlerine dair yapılan araştırmalar ve sonucunda elde edinilen bilgiler farklı disiplinlerde birçok yeni araştırmaya zemin oluşturmuş, öncülük etmiştir. Mimarlık ve içmimarlık disiplinlerinde de kültür ile ilgili çok sayıda çalışma yapılmış, tarih boyunca mimari yapıların, yapım yöntemlerinin ve estetik anlayışların farklılıklarına dair neden, niçin, nasıl sorularına bu çalışmalar neticesinde cevaplar üretilmeye çalışılmıştır. Kültür-mekân ilişkisini irdeleyen birçok çalışma bu sorulara cevaplar üretirken konunun genişliği sebebiyle araştırılmaya ihtiyaç duyan birçok nokta var olmaya devam etmiştir.

Mimarlık ve içmimarlık eğitimi her disiplinde olduğu gibi tarihsel bilginin yer aldığı birtakım dersleri müfredatında bulundurmakta ve geleceğin tasarımcıları ve akademisyenleri için mekân tasarımının gelişimine dair tarihsel bilgiyi meslek adaylarına sunmak durumundadır. Eğitim içeriğinde bu alanda yapılmış araştırma, çalışma, proje ve özellikle akademik yayınlardan faydalanılmaktadır. Atatürk'ün “tarihini bilmeyen milletler yok olmaya mahkûmdur” ve “Tarihini bilmeyenin coğrafyasını başkaları çizer” sözleri feyz alındığında iç mimarlık mesleği adına geçmiş, tarihi, dünya toplumlarının bugünlere hangi aşamalardan geçerek geldiğini ve hangi faktörlerden nasıl etkilenerek farklılaştıklarını bilmenin mesleki çalışmaların anahtarı olacağı düşünülmektedir (Rızaoğlu, 2012, I). Çok sayıda çalışma yapılmış olmasına rağmen asıl önemli olan bu alanda yeterli düzeyde çalışmanın yapılması önemlidir. Bu çalışmanın amacı mekân tasarımı üzerinde bu kadar etkili bir kavramın nicelik ve nitelik bakımından irdelenme durumunu ortaya koymak ve eksik kalmış alanları belirleyerek araştırmacılara yol gösterici olmaktır. Çünkü kültürel çalışmalarda genel olarak hedef kişilerin, toplumun gelecek beklentisinin ve toplumsal benzer beklentilerin tasarımları nasıl yönlendirdiğini ortaya koymak ve gelecek tasarımlara ışık tutmaktır.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Bu kapsamlarda bu çalışmada, iç mimarlık alanında ulusal ve uluslararası ölçekte kültür-mekân ilişkisi üzerine yapılmış lisansüstü tez çalışmaları incelenmiştir. Çalışmanın temel amacı içmimarlık eğitimi içerisinde bu sorgulamayı yapmak, mesleki pratik alanından öte eğitimde konunun ne kadar yer aldığını çözümlenektir. Konuyu eğitim kanadında sorgulamak üzere yalnız lisansüstü tez çalışmaları seçilmiştir. Çalışmada ulusal ölçekte tez çalışmaları konusunda tek ağ olan YÖK veri tabanı kullanılmış, uluslararası ölçekte ise tez konusunda en geniş ağ seçeneği olan Proquest veri tabanı kullanılmıştır. Bu veri tabanları içerisinde kültür-mekân ilişkisini ve kültürün mekân tasarımındaki etkilerini incelemek veya mekânı kültür bağlamında incelemek için; kültürel farklılıkların mekân tasarımı düşüncesine olan yansımalarını, sosyal ve kültürel - özelliklerin, - belleğin, - altyapının, - değişimlerin mekân tasarımlarına olan etkisini ve mekân tasarımında gelecek olgusunun kültürel farklılıklar bağlamında nasıl değerlendirildiğini irdelemek gerekmektedir. Bu bağlamda konunun kültür ve/veya alt kavramları, toplumun sosyo-kültürel yapısı, iç mekân kurguları, gelecek ve bu kavramlar arasındaki bağıntı gibi üst başlıklar üzerinden sorgulamak gerekmektedir. Bu doğrultuda araştırma için bazı anahtar kavramlar belirlenmiştir. Üst başlıklardan çekilen Cultural memory, Cultural space design, Future space design, Interior design, Predict future interiors or spaces, Spatial - spatial design, Social changes effect, Culture's spatial reflections ve Social and cultural

factors anahtar kelime ve cümlecikleri Proquest veri tabanında aratmak üzere, Türkçe karşılıkları olan kültürel bellek, mekân tasarımı, kültürel mekân tasarımı, sosyal değişimlerin etkisi anahtar kelimeleri YÖK veri tabanında aratmak üzere seçilmiştir. Diğer anahtar kavramların karşılıkları ile YÖK veri tabanından bir sonuca ulaşamadığı için mimarlık ve içmimarlıktan iç mimari ve dekorasyon daraltması ile yeni aramalar yapılmış, bulguları eklenmiştir. YÖK tez sisteminin içinde var olan konular arasında alana en yakın olanı “İç Mimari ve Dekorasyon” seçeneği olduğu için bu daraltma kullanılmıştır. Aramalar sonucunda elde edilen veriler analiz edilmiş, sınıflandırılarak tablolaştırılmıştır. Araştırmanın en önemli kısıtı uluslararası ölçekte yapılan taramalarda incelenmek üzere yalnızca İngilizce veri elde edilen çalışmaların seçilmiş olmasıdır. İngilizce yazılmış ya da İngilizce özeti olan tüm çalışmalar ele alınırken, tamamı veya özeti Türkçe ve İngilizce dışında bir dilde yazılmış çalışmalar araştırma kapsamına alınmamıştır.

3. BULGULAR

Proquest veri tabanı çok kapsamlı ve geniş olduğundan, veri tabanında aranacak anahtar kelimeler olabildiğince özellikli, konuya yakın ve amaca daha çabuk ulaştıracak kelimeler, kelime dizileri, küçük cümlecikler şeklinde seçilmiştir. Her kelime dizisi, altında başka kelime sınırlamaları ve konu, sınıflandırma daraltmaları ile ayrı ayrı aranmıştır. Buna göre belirlenen anahtar kavramlar ikili kullanımlarla daraltılarak; cultural memory/interior design, cultural space design/interior design, space design/in future, predict future space design/interior design, cultural differences/interior design, social changes effect on people's life/space design, culture's spatial reflections-influences-effects, effects of social and cultural factors/space design, social and cultural memory/design, social and cultural memory/interior design şeklinde aranmıştır. Elde edilen sonuçlardan her anahtar kavram içinde anahtar kavrama en yakın olan çalışmalar seçilmiş ve detaylı olarak incelenmiştir. İhtiyaç duyuldukça konu ölçeğinde de daraltmalar yapılmış, ulaşılmak istenen konuya en yakın çalışmalar seçilerek incelenmiştir. Sonuçlar tek tek tablolaştırılıp analiz edilmiştir. Bu kapsamda 1980'li yıllardan itibaren uluslararası düzeyde yapılmış ve ulaşılabilen 526 tezin özetleri incelenerek lisansüstü ölçekte kültür-mekân ilişkisini irdeleyen çalışmalar tespit edilmiştir. Sonuçta 526 tezden araştırma konusu birebir ilintili 13 adet tez seçilmiştir.

Tablo 1. Uluslararası veri tabanından seçilen kültür-mekân ilişkisini irdeleyen lisansüstü tezler

User's Perceptions of Territoriality in residence Hall Rooms
A cross-cultural comparison of preference for visual attributes in interior environments: America and China
Cultural affects and perceptions of interior spaces
Identifying the factors of meaning in the home
Ideas as interiors: Interior design in the United States 1930–1965
A cross-cultural analysis of New Urbanist neighborhoods in the US and Turkey: Neighborhood form, community life, and resident experiences
A culture-based design pedagogy for Nigerian and South African spatial forms
Living with history: An investigation of the experience of living in a historic district
A comparative analysis of design theories of contemporary European and Japanese fashion designers
Decoding Chinese classical architecture for contemporary architectural design, with special reference to modern architectural development in Taiwan
A Framework for Designing in Cross-Cultural Contexts: Culture-Centered Design Process
Traditional Chinese Visual Design Elements: Their Applicability in Contemporary Chinese Design
A study of how lighting can affect a guest's dining experience

Seçilen çalışmalar detaylı incelenerek, çalışmaların yayın yılı, ülkesi, konu ve alanı, türü, çalışmada kullanılan yöntem ve taktikler tespit edilmiştir. Buna göre; çalışmalar genel olarak 2000 yılından sonra yapılmıştır. 2000 yılı öncesi (1998) yalnız bir çalışmaya rastlanırken 2007 yılından itibaren bazı yıllarda yıllık çalışma sayısında artış gözlenmiştir. (2000-2006 arası yıllık 0-1 arası, 2007-2018 arası yıllık 0-2 arası)

Tablo 2. Uluslararası lisansüstü tezlerin türleri ve alan dağılımları

Çalışma Türü	Alan	Tasarım	İç Mimari	Mimari	Peyzaj	Kültürel Antropoloji	Sanat Tarihi	Kentsel Planlama	Eğitim Psikolojisi
Doktora		8	6	7	2	2	1	1	1
Yüksek Lisans		3	-	-	-	1	-	-	-
Toplam		11	6	7		3	1	1	1

Çalışmaların geneli tasarım alanına dâhil olup yaklaşık yarısı mimarlık diğer yarısı iç mimarlık alanında yapılmıştır. Bu alanlardaki çalışmalar içerik ve kapsamlarından dolayı peyzaj, kültürel antropoloji,

kentsel planlama ve eğitim psikolojisi alanlarına da dâhil olmaktadır. Çoğunluğu doktora (10 adet) çalışması olup, tasarım ve kültürel antropoloji alanlarında yüksek lisans çalışması yapıldığı görülmektedir. Mimarlık ve içmimarlık alanlarında tüm çalışmalar doktora düzeyindedir. Çalışmaların büyük çoğunluğu Amerika Birleşik Devletleri'ndeki üniversitelerde yapılmış olup tamamı burada yayınlanmıştır. Yalnız bir çalışma Hong Kong' ta bir üniversitede yapılmıştır.

Tablo 3. Uluslararası lisansüstü tezlerde kullanılan yöntemler

Yöntem	DeneySEL	Nitel	Örnek Olay	Yorumlamalı-Tarihsel	Karışık
	1	7	3	1	1

Çalışmaların genelinde Nitel araştırma yöntemi, ikinci sırada örnek olay incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmaların çoğunda bir örneklem belirlemesi, anket, görüşme, gözlem, analiz ve yorum taktikleri bir arada kullanılmıştır. Çalışmaların birinde yorumlamalı-tarihsel araştırma yöntemi kullanılmış, bir çalışmada da bu yöntemden taktik olarak faydalanılmıştır. DeneySEL araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada ise benzetim (simülasyon) yöntemi taktik olarak kullanılmıştır.

Tablo 4. Uluslararası lisansüstü tezlerde çalışma alanlarına göre kullanılan yöntemler

Yöntem	Alan	Tasarım	İç Mimari	Mimari	Peyzaj	Kültürel Antropoloji	Sanat Tarihi	Kentsel Planlama	Eğitim Psikolojisi
DeneySEL		1	1	1	1	-	-	-	-
Nitel		7	4	3	1	1	-	-	-
Örnek Olay		2	1	2	-	-	1	1	-
Yorumlamalı-Tarihsel		-	-	1	-	1	-	-	-
Karışık		1	-	-	-	1	-	-	1

Tasarım alanındaki çalışmaların büyük çoğunluğu nitel araştırmalardır. Çoğu alanda örnek olay yöntemi uygulanabilirken iç mimarlık ve tasarım alanlarında bu iki yöntemin tercih edildiği görülmektedir.

YÖK veri tabanında ise proquest veri tabanında aratmak üzere seçilen anahtar kavramların Türkçe karşılıkları olan "kültürel bellek, mekân tasarımı, kültürel mekân tasarımı, sosyal değişimlerin etkisi" kelime ve kelime dizileri ile hem birlikte hem de ayrı ayrı aramalar yapılmıştır. Anahtar kavramlarla yapılan aramalar Türkçe veri tabanlarında yetersiz kaldığı için daha geniş çaplı bir arama yapılması gerektiği düşünülmüştür. Bunun için mimarlık ve içmimarlık alanı içerisinde yapılmış olup iç mimari ve dekorasyon konu daraltması ile elde edilen sanatta yeterlik, doktora, yüksek lisans tez çalışmalarından ilgili olabilecek olanları da incelenmiştir. Her iki yöntemle elde edilen sonuçlardan, belirlenen anahtar kavramlara ve hedef konuya en yakın olan çalışmalar seçilmiş ve detaylı olarak incelenmiştir. Uluslararası ölçekte yapılan araştırmaya benzer şekilde sonuçlar tek tek tablolaştırılıp analiz edilmiştir. Bu kapsamda 1989'dan itibaren ulusal düzeyde yapılmış ve (tamamına ya da özetlerine) ulaşılabilen 689 tezin özetleri incelenerek lisansüstü ölçekte kültür-mekân ilişkisini irdeleyen çalışmalar tespit edilmiştir. Sonuçta 689 tezden araştırma konusu birebir ilintili 13 adet tez seçilmiştir.

Tablo 5. Ulusal veri tabanından seçilen kültür-mekân ilişkisini irdeleyen lisansüstü tezler

1950-1970 Arası Süreçte Sosyal Yasam ve İç Mekânın Değişimleri
2000'Lİ Yılların Değişen Yaşam Biçimlerinin Konut İç Mekânlarına Yansımasının İncelenmesi: İstanbul Örneği
Cultural meanings in the traditional house and the modern apartment flat
İç mekân oluşum ve biçimlenişinde mekân-insan davranışı etkileşimine bir yaklaşım
Konaklama yapılarının iç mekân biçimlenmesinde kültürel açıdan tasarım-iletişim ölçütlerine bir yaklaşım
İnanışların mekânın betimlenmesi üzerindeki etkileri
Konut dışında yeme işlevli mekânlarda iç mekân ile mobilya ve donatının değişen kültürel ve sosyal yapı paralelinde etkileşimi
Sosyo - kültürel ve psikolojik çevre bileşenlerinin mekân kurulumuna etkileri
Culture-space relationship: Japanese traditional residential interiors
Türk evinin "öteki" ekseninde geleneksel Çin evi ile karşılaştırılması
Mekânın kurgulanmasında ve algılanmasında "bellek" in belirleyici etkisinin analizi
Tarihsel süreç içinde dönemlerin sosyo-kültürel oluşumlarının tanığı olarak mobilya
Yiyeceğe dayalı satış çevrelerinde sosyo-kültürel etmenlere bağlı değişimlerin mekânsal yansımaları: 1980 sonrası Kadıköy Çarşı örneği

Seçilen çalışmalar detaylı incelenerek, çalışmaların yayın yılı, ülkesi, konu ve alanı, türü, çalışmada kullanılan yöntem ve taktikler tespit edilmiştir. Buna göre; ilk çalışma 1993 yılında yapılmış olup 90'lı yılların

ikinci yarısında ve 2000'li yılların başında konuyla ilgili çalışmalarda sayıca artış gözlenmiştir. 2000 yılından itibaren yılda ya da iki yılda bir çalışmaya rastlanmaktadır. 1993-2003 arası çalışmaların sayısı, 2003-2013 arası yapılan çalışmaların sayısından daha fazladır. Genel olarak bakıldığında ise çalışmaların %70'i 2000 yılından sonra, %30'u 2000 yılından önce yapılmıştır.

Tablo 6. Ulusal lisansüstü tezlerin türleri ve alan dağılımları

Çalışma Türü	Alan	İç Mimari	Mimari	Güzel Sanatlar	Sosyoloji	Sanat Tarihi	Tarih
Doktora		1	-	-	-	-	-
Sanatta Yeterlik		7	1	1	1	1	2
Yüksek Lisans		5	-	1	-	-	-
Toplam		13	1	2	1	1	2

Çalışmaların tamamı içmimarlık alanına girmektedir. Bu çalışmaların yarısından fazlası sanatta yeterlik, diğer yarısına yakını yüksek lisans çalışması olup yalnız bir tanesi doktora çalışmasıdır. Çalışmalar içerik ve kapsamlarından dolayı güzel sanatlar, sosyoloji, sanat tarihi ve tarih alanlarına da dâhil olmaktadır. Yalnız iç mimari ve güzel sanatlar alanında yüksek lisans çalışması yapılmış olup diğer alanlarda sanatta yeterlik çalışmaları yapıldığı görülmektedir. Tek doktora çalışması ise iç mimarlık alanında yapılmıştır.

Tablo 7. Ulusal lisansüstü tez çalışmalarının yürütüldüğü Şehir-Yükseköğretim Kurumu

Şehir	İstanbul		Ankara		Konya
Üniversite	Mimar Sinan Üni.	Marmara Üni.	Bilkent Üni.	Hacettepe Üni.	Selçuk Üni.
	4	3	2	3	1

Çalışmaların geneli ülkemizin iki büyük şehrinde toplanmıştır. Yalnız bir tanesi Konya Selçuk Üniversitesinde yapılmıştır. Bu konuda diğer şehirlerde yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmaların Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi gibi ülkemizin iç mimari alanında önde gelen üniversitelerinde yapıldığı gözlemlenmektedir. Yüksek lisans çalışmalarının genel olarak tüm üniversitelerde yapıldığı, sanatta yeterlik çalışmalarının daha çok Mimar Sinan, Marmara ve Hacettepe Üniversitelerinde yapıldığı, tek doktora çalışmasının da Mimar Sinan Üniversite'nde yapıldığı görülmektedir. Bunların yanı sıra Mimar Sinan Üniversitesinde master üstü çalışmaların yarısının yapıldığı, hatta bu konuda yalnızca doktora ve sanatta yeterlik seviyesinde çalışma yapıldığı görülmektedir.

Tablo 8. Ulusal lisansüstü tezlerde kullanılan yöntemler

Yöntem	Yorumlamalı-Tarihsel	Nitel	Örnek Olay	Karşılaştırmalı	Belirsiz	İzinsiz Tez
	1	1	2	1	3	5

Ulusal düzeyde tez çalışmalarının bulunduğu veri tabanı YÖK sisteminde kayıtlı tez çalışmalarıyla ilgili yapılan inceleme sonucunda, çalışmaların ne özet kısımlarında ne de tezin içinde kullanılan yöntem hakkında net bir bilgi sunulmadığı hatta bazılarında hiçbir akademik araştırma yönteminin kullanılmadığı (belirtilmediği) tespit edilmiştir. Yazar tarafından belirtilmemekle birlikte bir çalışmanın nitel araştırma taktikleri kullandığı için (içeriğine göre) nitel bir araştırma olduğu düşünülmektedir. Tezlerin içeriği incelenerek yöntem bazında bir sınıflandırma yapılmaya çalışılmıştır. Ancak bazı tezler izinsiz olduğundan veya özetlerinde yeterli bilgi olmadığından onlar hakkında bir veri elde edilememiştir. Buna göre beş izinsiz tezin üç tanesinin yöntemi hakkında hiçbir bilgi edinilemezken birinin taktik olarak tarihsel kaynakları analiz etme ve yorumlamayı kullanması nedeniyle yönteminin yorumlamalı-tarihsel araştırma olduğu, diğerinin ise tarihi ve güncel örnekleri incelemesinden karşılaştırmalı bir araştırma yaptığı düşünülmektedir. Ancak yine de net bir belirleme olmadığı için bu tezlere izinsiz tezler sınıfında yer verilmiştir. Üç adet çalışmanın yöntemi belirlenememiştir. Bu çalışmalar da genel olarak konuya ilişkin örneklerin anlatımı söz konusudur. Bunların dışında bir çalışmada yorumlamalı-tarihsel araştırma yöntemi, iki çalışmada ise örnek olay yöntemi kullanılmıştır. Yöntemi belirli çalışmaların genelinde taktik olarak arşiv kayıtları inceleme, analiz ve yorumlama kullanılmış olup yorumlamalı-tarihsel yöntemin kullanıldığı çalışmada ayrıca açık uçlu sorulara dayalı anket ve görüşme taktikleri kullanılmıştır. Nitel araştırmada ayrıca gözleme dayalı veri toplamaya verilmiştir. İzinsiz ve yöntemi belirlenemeyen çalışmaların çoğunda ise çok sayıda örnek incelemesi dikkat çekicidir.

Tablo 9. Kültür-Mekân İlişkinini İrdeleyen Lisansüstü Tezlerin Konu Dağılımları

Kültür-Mekân İlişkinine Dair Lisansüstü Tez Çalışmalarının Konu Dağılımları	Uluslararası		Ulusal	
	3	%23	1	%7,7
Kültürel alt yapıya bağlı mekânsal tercihler (Ham, 1998, Page, 2009, Erkul, 2009, Erdoğan, 2007)	3	%23	1	%7,7
Çağdaş tasarımlarda kültürel kodlardan (Sung, 2006, Ren, 2013), kültürel değişimlerden (Eti, 1996) faydalanma	2	%15,4	1	%7,7
Kültürden bağımsız mekân tasarımı (Gibbs, 2007)	1	%7,7		
Tasarımcıların (tasarımcının kültürel altyapısı) mekân tasarımına yön vermesi (Havenhand, 2007, Au, 2003)	2	%15,4		
Tasarımcı bağlamında (farklı kültürlerin) kültürel faktörler kullanılarak tasarım yapma (Asojo, 2011, Goncu, 2013)	2	%15,4		
Aidiyet duygusu, insan-yaşam-mekân bağıntısı, insanın mekânla kurduğu bağ (Chung, 2000, St. Clair, 2002, Ünlü, 1998)	2	%15,4	1	%7,7
Kullanıcı (deneyimi) odaklı tasarım (Ciani, 2010, Özel, 2008)	1	%7,7	1	%7,7
Kültürel değişimlerin mekânsal yansımaları (Tunalı, 2011), Kültürel faktörlerin mekânsal karşılıkları (mekân tasarımıyla kültür aktarımı) (Ünlü, 2003, Arayıcı, 2003, Erdemir, 1993)			4	%30,8
Modern yaşamda kültürel kodların aranması, Çağdaş yaşam koşullarında kültürün korunması (Artıkoğlu, 2006, Tuzlu Erol, 2013, Öncüoğlu, 1966, Curaoğlu, 2000)			4	%30,8
Tasarlanan-Algılanan mekân, tasarımcının kültürel alt yapısı ile tasarlanan mekânın kullanıcının kültürel birikiminde bulduğu karşılık (tasarımcı-kullanıcı kültür farkı, mekânın algılanış farkı) (Turgay, 2009)			1	%7,7
Toplam	13		13	

Ulusal ve uluslararası veri tabanlarından yapılan araştırma sonucu seçilen, kültür-mekân ilişkisini irdeleyen lisansüstü tez çalışmaları incelendiğinde tez çalışmalarında belirli konulara ağırlık verildiği görülmektedir. Uluslararası tezlerde genel olarak (11 çalışma) kültürel alt yapının veya kültürel birikimin mevcut veya gelecek mekân tasarımlarına olan etkileri üzerine incelemeler yapılmıştır. Bu çalışmalar kendi içinde tasarımcı ile kullanıcı ve mevcut yapılar ile gelecek tasarımlar açısından incelenmek üzere özelleşmektedir. Buna göre en çok çalışmanın (%46,15) kullanıcı üzerinden yapıldığı görülmektedir. Çalışmalar kendi içinde üç farklı konuda yürütülmüştür. Buna göre çalışmaların %23'ü kişilerin kültürel birikimine veya kültürel alt yapısına bağlı şekillenen mekânsal (mevcut mekânlar) tercihleri üzerine yapılmış, %15,4'ü insan-yaşam-mekân ilişkisine ve aidiyet duygusuna dayalı araştırmalardır. Bir çalışmada kullanıcının kendi kültürel birikimiyle mekânı bizzat deneyimleyerek tasarıma yön verdiği deneysel bir araştırma yapıldığı görülmektedir. Tasarımcı açısından yapılan araştırmalar (13 çalışmanın 4'ü) bütün çalışmaların %30,8'ini, kullanıcı açısından yapılan araştırmalar ise (13 çalışmanın 3'ü) %23'ünü oluşturmaktadır. Bu çalışmalarda tasarımcının tasarımları kendi kültürel birikimini kullanarak tasarladıkları (%15,4) ve tasarladığı kitlenin kültürel özelliklerini kullanarak tasarladıkları (%15,4) şeklinde iki açıdan incelenmiştir. Kültürel özelliklerin gelecek tasarımlar için kullanılması veya çağdaş tasarımlarda kültürel kodlardan faydalanılması üzerine iki çalışmanın (%15,4) yapıldığı görülmektedir. Kültür-mekân ilişkisini irdeleyen bu çalışmalarda kültürden bağımsız mekân tasarlama üzerine de bir çalışma yapıldığı görülmektedir.

Ulusal tezlerde, uluslararası tezlerle benzer konulara rastlanmakla birlikte farklı bir konu dağılımı gözlenmektedir. Hem ulusal hem uluslararası tezlerde yedi farklı konuda çalışma yapılmış olup 4 konuda farklı oranlarda olmak kaydıyla hem ulusal hem uluslararası ölçekte benzer şekilde çalışma yapıldığı görülmektedir. Bu dört konuda, her konuda bir adet olmak üzere toplam dört çalışma yapılmış olup üçü kullanıcı üzerinden kültür-mekân ilişkisini irdelemektedir. Bu çalışmaların, kişilerin kültürel birikimine veya kültürel alt yapısına bağlı şekillenen mekânsal tercihleri, insan-yaşam-mekân ilişkisi ve aidiyet duygusu ile kullanıcının kendi kültürel birikimiyle mekânı deneyimleyerek tasarıma yön vermesi konularında yapıldığı görülmektedir. Benzer şekilde bir adet çalışma yapılan bir diğer konu da çağdaş tasarımlarda kültürel değişimlerden faydalanılmasıdır. Ancak ulusal tezlerde asıl yoğunluk iki konu üzerinde (bütün çalışmaların %61,5'u/13 çalışmanın 8'i) toplanmıştır. Buna göre çalışmaların %30,8'i (13 çalışmanın 4'ü) tasarlayan (tasarımcı) veya kullanan (kullanıcı) ayrımı yapmadan kültürel faktörlerin, değişimlerin mekânsal karşılıklarını araştırırken, diğer %30,8'i (13 çalışmanın 4'ü) günümüzde kültürün korunması, korunup korunmadığının tespiti ve modern yaşam koşullarında kültürel izlerin sorgulanması üzerine yapılmıştır. Ulusal tez çalışmalarında son olarak konunun hem tasarımcı hem kullanıcı açısından

irdelendiği bir çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Kültür-mekân ilişkisini ya tasarımcı ya da kullanıcı üzerinden araştıran çalışmalardan farklı olarak bu çalışmada; tasarlanan-algılanan mekân, tasarımcının kültürel alt yapısı ile tasarlanan mekânın kullanıcının kültürel birikiminde bulunduğu karşılık ile tasarımcı-kullanıcı kültür farkı, mekânın algılanış farkı konuları irdelenmiştir.

4. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Çalışma kapsamında ulusal ve uluslararası ölçekte yapılan araştırma sonucunda ulaşılan 1115 lisansüstü tez çalışmasından 13 ulusal ve 13 uluslararası olmak üzere toplam 26 tez çalışması örneklem olarak seçilmiş ve kültür-mekân ilişkisi bağlamında incelenmiştir. Konu, yayın yılı, konum, yöntem, çalışma alanı bakımından yapılan incelemelere sonucunda elde edilen bulgulara göre; kültür-mekân ilişkisinin ulusal ölçekte 90'lı yılların başında, uluslararası ölçekte 90'lı yılların sonunda tez çalışmalarında irdelenmeye başladığı görülmektedir. Genel olarak ise 2000'li yılların başında konuya ilginin arttığı ve yıllık 0-2 arası çalışma yapılmaya devam edildiği görülmektedir. Konunun kapsam bakımından genişliği farklı açılardan ele alınarak günümüzde hala araştırılabilir olduğunu göstermektedir.

Çalışmalar yoğunlukla mimarlık ve içmimarlık alanlarında dolayısıyla bir üst başlıkta tasarım alanında yapılmıştır. Uluslararası çalışmalarda kültür-mekân ilişkisinin dış mekân ve kamusal mekân kavramları üzerinden de araştırıldığı, bu yüzden çalışmaların peyzaj ve kentsel planlama alanlarına dâhil olduğu görülmektedir. Ayrıca insan ve geçmişi inceleyen çalışmaların kültürel antropoloji, sanat tarihi gibi alanlara dâhil olması oldukça doğaldır. Uluslararası ölçekte bu alanların mimarlık ve iç mimarlıkla ortak çalışmalar yürüttüğü görülmüştür. Ancak ulusal ölçekte içmimarlık bölümlerinin güzel sanatlar fakülteleri bünyesinde yer alması sebebiyle çalışma alanlarının güzel sanatlara dâhil olduğu görülmektedir. Buna göre uluslararası ölçekte konuyla ilgili çok disiplinli çalışmalardan söz edebilirken, ulusal ölçekte yapılan alan ayrımının aynı amacı taşımadığı görülmektedir.

Kültür-mekân bağıntısı içerik olarak tarih, sosyoloji, sosyal ilişkiler, gözlem, yorum gibi kavramlarla birincil derecede ilintilidir. Bunun doğal sonucu olarak hem uluslararası hem ulusal ölçekteki çalışmalar nitel, örnek olay ve yorumlamalı-tarihsel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılmıştır. Bu konuda uluslararası çalışmalar büyük ölçüde istikrar gösterirken bazı ulusal çalışmalarla da örtüşmektedir. Ancak ulusal tez çalışmaları, içeriğinin belirsiz olması veya tezlerin izinsiz olması sebebiyle tam bir sınıflandırma sunamamaktadır. Tezlerin izinsiz olması bu konudaki araştırmayı kısıtlarken, tez içeriklerinde yöntemin belirsiz olması veya tezlerde belirli bir yöntem kullanılmamış olması ulusal ölçekte tez çalışmalarının bilimsel araştırma yöntemlerini kullanma açısından zayıflığını ortaya koymaktadır. Bu durum çalışma alanı-kullanılan yöntem açısından bir değerlendirmeyi de olanaksız kılmıştır. Uluslararası tez çalışmalarında ise mimarlık, içmimarlık ve genel olarak tasarım alanlarında yoğunlukla nitel ve örnek olay araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Bir tane deneysel çalışma yine bu alanlara dâhildir. Yorumlamalı-tarihsel ve karışık araştırma yöntemlerinin ise kültürel antropolojinin mimarlık (yorumlamalı-tarihsel) ve tasarım (karışık) alanlarıyla örtüştüğü çok disiplinli çalışmalarda kullanıldığı görülmüştür.

Ulusal düzeyde yapılmış çalışmaların yarısından fazlası, bütün çalışmaların da %70'i doktora düzeyindedir. Bu durum kültür kavramının genişliği ve çok yönlülüğü ile açıklanabilir. Daha kısa süreli ve daha yüzeysel çalışmalar olarak görülen yüksek lisans tezlerinde kültürün bu özelliklerinden dolayı daha az tercih edildiği düşünülebilir. Ancak konu dağılımı açısından yüksek lisans ya da doktora düzeyinde bir ayrım fark edilmemiştir. Hem ulusal hem uluslararası ölçekte, hem yüksek lisans hem doktora düzeyinde çalışmak üzere benzer konuların seçildiği gözlenmiştir.

Ulusal ölçekte çalışmaların belli sayıda üniversitede ve belli şehirlerde yapıldığı görülmektedir. Türkiye'de iç mimarlık eğitiminin geçmişi neredeyse bir asır öncesine dayansa da 90'lı yıllara kadar içmimarlık eğitimi veren yükseköğretim kurumu sayısı Mimar Sinan Güzel Sanatlar, Hacettepe, Marmara ve Bilkent Üniversiteleri ile sınırlıydı. Dolayısıyla Türkiye'de iç mimarlık uluslararası ölçüğe göre daha genç sayılabilecek bir bölümdür. 90'lı ve 2000'li yıllarda farklı üniversitelerde açılan bölümler lisans düzeyinde eğitim olanağını artırırken lisansüstü eğitim ancak daha köklü ve deneyimli bölümlerde verilebilmekteydi. Günümüzde de bu durum pek değişmemiştir. Bu sebeple lisansüstü tez çalışmalarının iç mimarlık alanında en deneyimli bölümlerin olduğu Mimar Sinan, Hacettepe, Bilkent ve Marmara Üniversitelerinde yapıldığı görülmektedir. Yüksek lisans eğitiminde ise son yıllarda farklı üniversitelerden (Selçuk Üniversitesi vs.) çalışmalara da rastlanmaktadır. Uluslararası ölçekte yapılan çalışmaların konumu ise bu konuda yeterli bir değerlendirme sunmamaktadır. Tezlerin detaylı incelenmesi için Türkçe dışında İngilizce dil seçeneği tercih edilmiş ve sonuçta tamamı ana dili İngilizce olan Amerika Birleşik Devlet'lerinde yayımlanmış tezlere ulaşıldığı görülmüştür. Çalışmalardan yalnız biri Hong Kong' ta bir üniversitede yapılmıştır. Ancak ülkenin resmi dillerinden biri İngilizce olduğu için bu çalışmaya ulaşılabilmiştir. Dil seçeneğinin İngilizce olması farklı dillerde ve farklı ülkelerde yapılmış çalışmalara ulaşmayı engellemiştir. Çalışmanın uluslararası

bölümünün Amerika Birleşik Devletleri ve İngilizce ile sınırlı kaldığı düşünülse de uluslararası ölçekteki çalışmaların Amerika Birleşik Devletleri'nin yanı sıra hatta ağırlıklı olarak Türkiye, Çin, Tayvan, Japonya, Nijerya, Güney Afrika ve Avrupa ile ilgili araştırmalar içerdiği görülmektedir. Ulusal çalışmalarda ise tam tersi şekilde yoğunluklu olarak Türk kültürü çalışmalarının yapıldığı, birer çalışmada Japon ve Çin kültürü araştırmalarına yer verildiği görülmüştür. Buradan ulusal ölçekli çalışmalarda sınır ötesi araştırmaların, gerek araştırmancının ve yerinde gözlemin zorluğu gerek bilimsel desteklerin kısıtlılığı gibi nedenlerden tercih edilmediği düşünülmektedir.

Tez çalışmalarının konu dağılımları tablo 9'da ve bulgular kısmında detaylı olarak verilmiştir. Ulusal ve uluslararası çalışmalarda kültürel birikime bağlı mekânsal tercihler, çağdaş tasarımlarda kültürel kodlardan faydalanma, insan-yaşam-mekân bağıntısı ve kullanıcı odaklı tasarım konularında farklı oranlarda (uluslararası çalışma sayısı daha fazla) benzer çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bu ortak konularda uluslararası çalışmalarda farklı kültürlere dair araştırma ve karşılaştırmalar tercih edilirken ulusal çalışmaların ulusal (Türkiye-Türk kültürü) düzeyde yapıldığı görülmüştür. Uluslararası çalışmalar, yoğunluklu olarak kültürel alt yapının mevcut yapıları nasıl etkilediği veya gelecek tasarımlara nasıl etki edebileceği konusunda olup tarihsel verilerin araştırılması ve edinilen verilere dayanarak öneri getirilmesi üzerine yürütülmüştür. Çalışmalar kullanıcı ve tasarımcı açısından ayrı ayrı irdelenmiştir. Ulusal çalışmalarda yoğunluklu olarak kültürel faktörlerin mekânsal karşılıklarına dair tarihsel araştırmaların, saptamaların ve çağdaş yaşamda kültürel izlerin korunup korunmadığının tespiti üzerine araştırmaların yapıldığı görülmektedir. Çoğunlukla durum tespiti düzeyinde olan bu çalışmalarda kültürün mekân tasarımında kullanımına dair (gelecek tasarımlar için öneri niteliğinde) bir çalışma bulunmaktadır. Ulusal düzeyde tasarımcı ya da kullanıcı bağlamında ayrı araştırmalara yapılmamış olsa da tasarımcının tasarladığının kullanıcının algıladığıyla benzer ya da farklı oluşuna dair daha kapsamlı ve farklı bakış açısı sunan bir çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Böyle bir çalışma tasarımcı diliyle kullanıcı kimliği arasında kültürel farklılıklardan kaynaklı sorunların algılanması açısından oldukça önemlidir. Genel olarak ulusal çalışmaların ülke sınırları içerisinde, örnek inceleme ve durum tespitine dayalı, bilimsel araştırma yöntemlerini kullanma ve kültür-mekân ilişkisinde geçmişten geleceğe öneri sunma konularında daha zayıf olduğu, uluslararası çalışmaların tek bir ülkede olmasına rağmen çok kültürlü, belirli bir bilimsel yöntemin kullanıldığı, karşılaştırmaya, analiz ve senteze dayalı çalışmalar olduğu kanısına varılmıştır.

Kültür kavramı oldukça geniş ve çok yönlü bir kavramdır. Kültürün yaşam biçimlerini dolayısıyla yaşam mekânlarını doğrudan etkilediği bilinen bir gerçektir. Ancak kültürel farklılıklar, çeşitlilikler, kavramın çok yönlülüğü ve çok boyutluluğu gibi sebeplerden dolayı kültür veya mekânsal bağlamda kültür çokça araştırılan ancak hala araştırılmaya ihtiyaç duyulan bir alandır. Kültürel faktörlere bağlı olarak biçimlenen mekânların mekânsal özellikleri (malzeme, yapım yöntemi, tasarım kriterleri vb.) tasarım, yapım, inşa, üretim konularında mimar/içmimar/mühendis ya da tasarımcılara geçmişte olduğu gibi günümüzde de rehber olmaktadır. Farklı kültürlerde farklı kültür öğelerinin etkisiyle farklılaşan mekânsal özellikler, ne kadar eski olursa olsun o kültür için hala uygun bulunmakta ve kullanılmaktadır. Dolayısıyla kültür kavramının mekân biçimlenişlerinde başvuru kaynağı olma özelliği taşıdığı ve gelecek tasarımlara her daim yol gösterici olacağı açıkça görülmektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda kültür çok çalışılan bir kavram olmasına rağmen kültür-mekân ilişkisi bağlamında hem ulusal hem uluslararası ölçekte kısıtlı sayıda tez çalışması yapıldığı görülmüştür. Ulusal ve uluslararası çalışmalarda benzer ve farklı konular çalışılmış olmakla birlikte çalışma sayısının azlığının konu bağlamında çeşitliliği kısıtladığı, kültür-mekân ilişkisini daha dar bir çerçevede ele alındığı gözlenmiştir. Ulusal çalışmalara kıyasla uluslararası çalışmaların daha sistematik olduğu, bilimsel çalışma yöntemlerine önem verdiği, küresel düzeyde çalışmaya yöneldiği görülmüştür. Bu bağlamlarda ulusal araştırmalarda; konunun daha fazla irdelenmesi, bilimsel ve sistematik çalışmalara özen gösterilmesi, disiplinler arası veya çok disiplinli çalışmalara imkan tanınması, araştırmalarda ulusal-uluslararası analizlere yer verilmesi, küresel düzeyde araştırmalara destek verilmesi ve geleceğe projeksiyon, model - yöntem önerisi gibi araştırmacı ya da tasarımcılara yol gösterebilecek çalışmalara ağırlık verilmesi gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Yapılan araştırma sonucu elde edilen bulguların analiz-sentezine dayanan bu çalışmanın alandaki araştırmacılara katkı sağlayacağı ve bu konudaki gelecek çalışmalara yön gösterici olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Arayıcı, Osman (2003). *İnanışların mekânın betimlenmesi üzerindeki etkileri*. Sanatta Yeterlik Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.
- Artıkoğlu, Pınar (2006). *1950-1970 Arası Süreçte Sosyal Yaşam ve İç Mekânın Değişenleri*. Sanatta Yeterlik Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.

- Asojo, Abimbola Oluwatoni (2011). *A culture-based design pedagogy for Nigerian and South African spatial forms*. Phd Thesis, University of Oklahoma, United States.
- Au, Sau Chuen Joe (2003). *A comparative analysis of design theories of contemporary European and Japanese fashion designers*. Phd Thesis, Hong Kong Polytechnic University, Hong Kong.
- Chung, Yun-Mi (2000). *User's Perceptions of Territoriality in residence Hall Rooms*. Phd Thesis, University of Minnesota, United States.
- Ciani, Amy Elizabeth (2010). *A study of how lighting can affect a guest's dining experience*. Master of Arts Thesis, Iowa State University, United States.
- Curaoğlu, Füsün (2000). *Konut dışında yeme işlevli mekenlarda iç mekan ile mobilya ve donatının değişen kültürel ve sosyal yapı paralelinde etkileşimi*. Sanatta Yeterlik Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Erdemir, Elif (1993). *Culture-space relationship: Japanese traditional residential interiors*. Yüksek Lisans Tezi, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Ankara.
- Erdoğan, Ebru (2007). *Türk evinin "öteki" ekseninde geleneksel Çin evi ile karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Erkul, Kadriye Füsün (2009). *A cross-cultural analysis of New Urbanist neighborhoods in the US and Turkey: Neighborhood form, community life, and resident experiences*. Phd Thesis, University of Michigan, United States.
- Erol Tuzlu, Yasemin (2013). *2000'li Yılların Değişen Yaşam Biçimlerinin Konut İç Mekanlarına Yansımalarının İncelenmesi: İstanbul Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Eti, Meltem (1996). *Tarihsel süreç içinde dönemlerin sosyo-kültürel oluşumlarının tanığı olarak mobilya*. Sanatta Yeterlik Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Gibbs, Richard Wesley (2007). *Identifying the factors of meaning in the home*. Phd Thesis, University of Minnesota, United States.
- Goncu Berk, Gözde (2013). *A Framework for Designing in Cross-Cultural Contexts: Culture-Centered Design Process*. Phd Thesis, University of Minnesota, United States.
- Güvenç, Bozkurt (1997). *Kültürün ABC'si*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ham, Tao Yao (1998). *A cross-cultural comparison of preference for visual attributes in interior environments: America and China*. Phd Thesis, University of Minnesota, United States.
- Havenhand, Lucinda Kaukas (2007). *Ideas as interiors: Interior design in the United States 1930 – 1965*. Phd Thesis, Virginia Commonwealth University, United States.
- Öncüoğlu, E. Çağla (1996). *Cultural meanings in the traditional house and the modern apartment flat*. Yüksek Lisans Tezi, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Ankara.
- Özel, Yaprak (2008). *Sosyo - kültürel ve psikolojik çevre bileşenlerinin mekân kurulumuna etkileri*. Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.
- Page, Holly J. (2009). *Cultural affects and perceptions of interior spaces*. Master of Arts Thesis, University of Kansas, United States.
- Ren, Liqi (2013). *Traditional Chinese Visual Design Elements: Their Applicability in Contemporary Chinese Design*. Master of Science Thesis, Arizona State University, United States.
- Rızaoğlu, Dilara (2012). *Uzakdoğu Ve Batı Kültürlerinde Hacim Tasarımlarının Tarihsel Süreçte ve Yaşam Biçimleri Doğrultusunda İrdelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- St Clair, Charles Merrell (2002). *Living with history: An investigation of the experience of living in a historic district*. Phd Thesis, University of Missouri - Columbia, United States.
- Sung, Li-wen (2006). *Decoding Chinese classical architecture for contemporary architectural design, with special reference to modern architectural development in Taiwan*. Phd Thesis, Virginia Polytechnic Institute and State University, United States.
- Tunalı, Selma (2011). *Yıyeceğe dayalı satış çevrelerinde sosyo-kültürel etmenlere bağlı değişimlerin mekânsal yansımaları: 1980 sonrası Kadıköy Çarşısı örneği*. Sanatta Yeterlik Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Turgay, Orkunt (2009). *Mekânın kurgulanmasında ve algılanmasında "bellek" in belirleyici etkisinin analizi*. Sanatta Yeterlik Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.
- Ünlü, Feray (1998). *İç mekân oluşum ve biçimlenişinde mekân-insan davranışı etkileşimine bir yaklaşım*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Ünlü, Feray (2003). *Konaklama yapılarının iç mekân biçimlenmesinde kültürel açıdan tasarım-iletişim ölçütlerine bir yaklaşım*. Sanatta Yeterlik Tezi, Ankara.